

Lisa 1. Tartu valla üldiseloostus

Asend ja asustussüsteem

Tartu vald asub Tartu maakonna põhjaosas. Tartu valla administratiivne keskus asub Kõrvekülas.

Tartu vald moodustus haldusterritoriaalse reformi tulemusena 2017. aastal kui ühinesid Tartu vald (pindala 300 km² ja rahvaarv 7298), Tabivere vald (pindala 200 km² ja rahvaarv 2240), Laeva vald (pindala 233 km² ja rahvaarv 756) ja Piirissaare vald (pindala 8 km² ja rahvaarv 103).

Praegune Tartu vald on 742 km² suur ning siin elab 01.01.2022 seisuga 12076 inimest. Valla elanike arv kasvab Tartu linna lähedaste piirkondade aktiivse arendustegevuse tõttu kiiresti.

Tartu valla haldusjaotuse muutmiseks 2022 aastal on Tartu vallas 1 alev (Raadi), 5 alevikku (Kõrveküla, Lähte, Tabivere, Vasula, Äksi) ning 71 küla.

Valla esmatasandi keskusteks on Raadi alev, Kõrveküla alevik, Lähte alevik, Äksi alevik, Tabivere alevik, MaarjaMagdaleena küla ja Laeva küla. Piirissaarel töötab alates kevadest 2019 valla esindajana saarevaht.

Tulenevalt sotsiaalmajanduslikest aspektidest (asustusstruktuur, kommunikatsioonid, funktsionaalsed seosed ümbritsevaga) ja logistilistest eeldustest (teedevõrk, muu infrastruktuur) võib Tartu vallas eristada järgmisi kante:

- Raadi aktiivne (areng, tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Kõrveküla (elupaigad, tööstus, ettevõtlus, aktiivne areng),
- Tabivere (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Lähte (elupaigad, ettevõtlus, puhkemajandus, turism),
- Äksi-Saadjärve (elupaigad, puhkemajandus, turism),
- Vedu (elupaigad, põllumajandus),
- Tammistu (põllumajandus, kultuur, elupaigad),
- Vasula (elupaigad, ettevõtlus, põllumajandus),
- Kärkna (elupaigad, põllumajandus, tööstus),
- Laeva (põllumajandus, puhkemajandus, elupaigad),
- Koogi (elupaigad, puhkemajandus),
- Maarja-Magdaleena (kultuur, ajalugu, elupaigad)
- Piirisaar (kultuur, ajalugu, turism, elupaigad).

Kogu Tartu valla lähim regionaalne tõmbekeskus on Tartu linn, kus paiknevad paljud Tartu valla jaoks olulised teenused (tervishoid, kultuur, kesk- ja kutseharidus, kõrgharidus ja teadus), kaubandus ja transpordisõlmed.

Looduskeskkond

Tartu valla territooriumist suurem osa asub Vooremaa maastikukaitsealal. Sellele maastikule annavad ilme suurvoored, mis asetsevad kõik loode-kagu suunas. Voorte pikkus on 2-4 km, laius ligikaudu kilomeeter. Voored on valdavalt üles haritud, voortevahelised nõod kannatavad liigvee all. Siin leidub nii järvi, soostunud alasid kui sügava turbakihiga madalsoid. Suurima Tartu valla alale jääva voore – Saadjärve voore – suhteline kõrgus on 40 m, absoluutne kõrgus 93 m. Vallas on viis kaunist voortevahelist piklikku järve – Saadjärv, Soitsjärv, Elistvere järv, Kaiavere järv, Raigastvere järv, mis

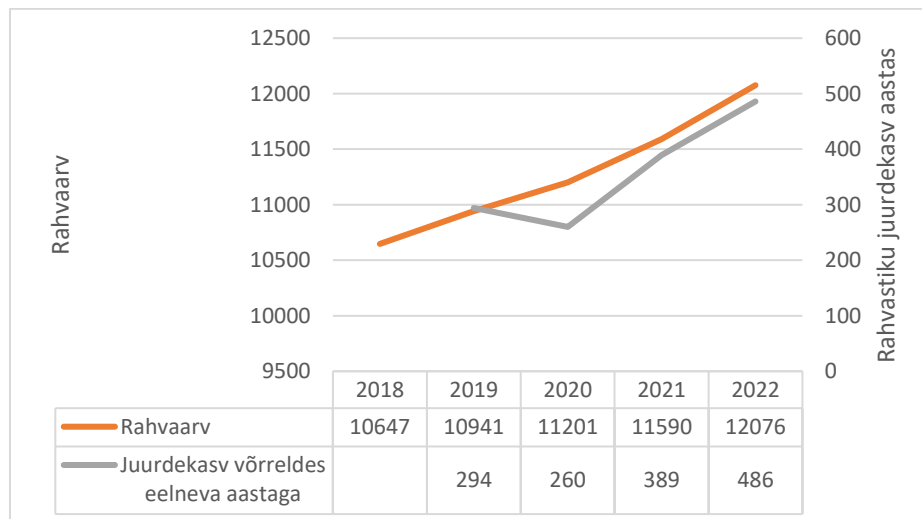
on valitud ka NATURA 2000 hoiualade võrgustikku, seda eelkõige rikkaliku linnustiku tõttu. Järved asuvad kõrge puhkemajandusliku potentsiaaliga tsoonis, mille põhjal võib neid nimetada puhkejärvedeks. Puhkemaastiku veekogusid kasutavad ka harrastuskalamehed, veespordialade harrastajad ja matkajad. Igale järvele on omane iseloomulik taimestiku-loomastiku kooslus ja kindel energia- ning aineriing. Vald piirneb edelas Emajõega ning loodest suurte soo- ja metsaaladega. Vooremaast lõunas paikneb Kagu-Eestis kõige laiemalt levinud maastikurajoon – Kagu-Eesti lavamaa. Tartu valla territooriumil on esindatud selle maastikutüübi kaks alltüüpi – Emajõe ürgorg valla lõunapiiril ning sellest põhjapool olev osa Raadi-Luunja-Vara lainjast moreentasandikust. Emajõe ürgorg kuulub vanade, enne viimast jääaega kujunenud orgude hulka.

Vooremaast läänesuunas asub Võrtsjärve madalik, kus asub Alam-Pedja looduskaitseala. Alam-Pedja on suurte soode ja märgade metsade ja lammide ning looklevate jõgede piirkond. Siinne ala võeti looduskaitse alla 1994. aastal.

Piirissaare on Tartu valla koosseisu kuuluv Eesti ja Venemaa vahel Peipsi ja Lämmijärve kohtumispaigas asuv väikesaar. Saar kuulub tervenisti Peipsiveere looduskaitsealasse. Saarel on ulatuslikud luhaniidud, mis on olnud roostunud ja võsastunud, kuid viimasel ajal on hakatud looduslikke luhaniite taastama. Saare pindalast ligi 90% moodustab Peipsi keskmisest veetasemest vaid 1-2 meetrit kõrgemale ulatuv madalsoo. Kõrgem on üksnes männimetsaga kaetud saare idaosa, kus paiknevad ka Piirissaare kolm küla: Piiri, Tooni ja Saare.

Elanike arv

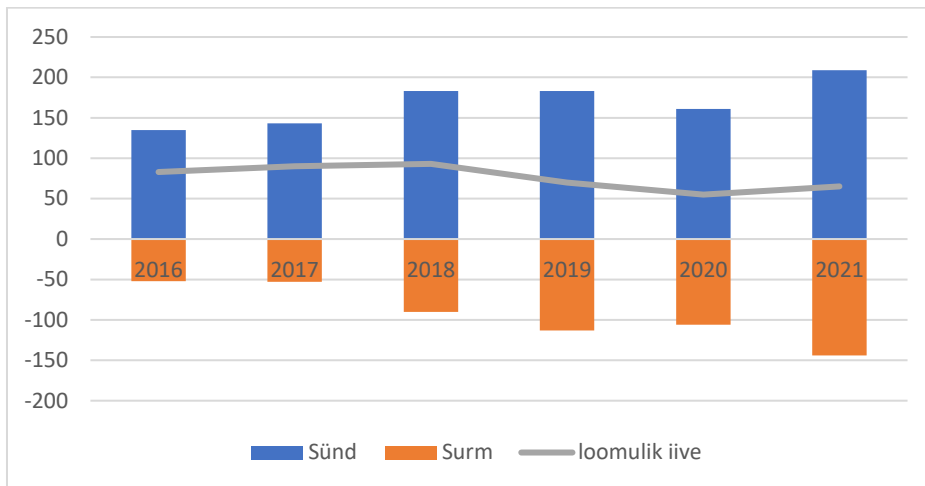
Tartu valla elanike arv on viimase kaheksa aasta vältel pidevalt kasvanud. Haldusterritoriaalse reformi eelselt, 2015. aastal oli Tartu valla, Tabivere valla, Laeva valla ja Piirissaare valla elanike arv kokku 9739 inimest. Ühinemise järgselt, 2018. aasta alguseks oli moodustunud Tartu valla elanike arv kasvanud 10536 inimeseni. 2022. aasta esimese jaanuari seisuga elab Tartu vallas juba 12076 inimest. Iga-aastane elanike juurdekasv on tõusnud ligikaudu 300-lt inimeselt 500 inimeseni aastas (Joonis 1).



Joonis 1 Tartu valla elanike arv ja rahvastiku juurdekasv

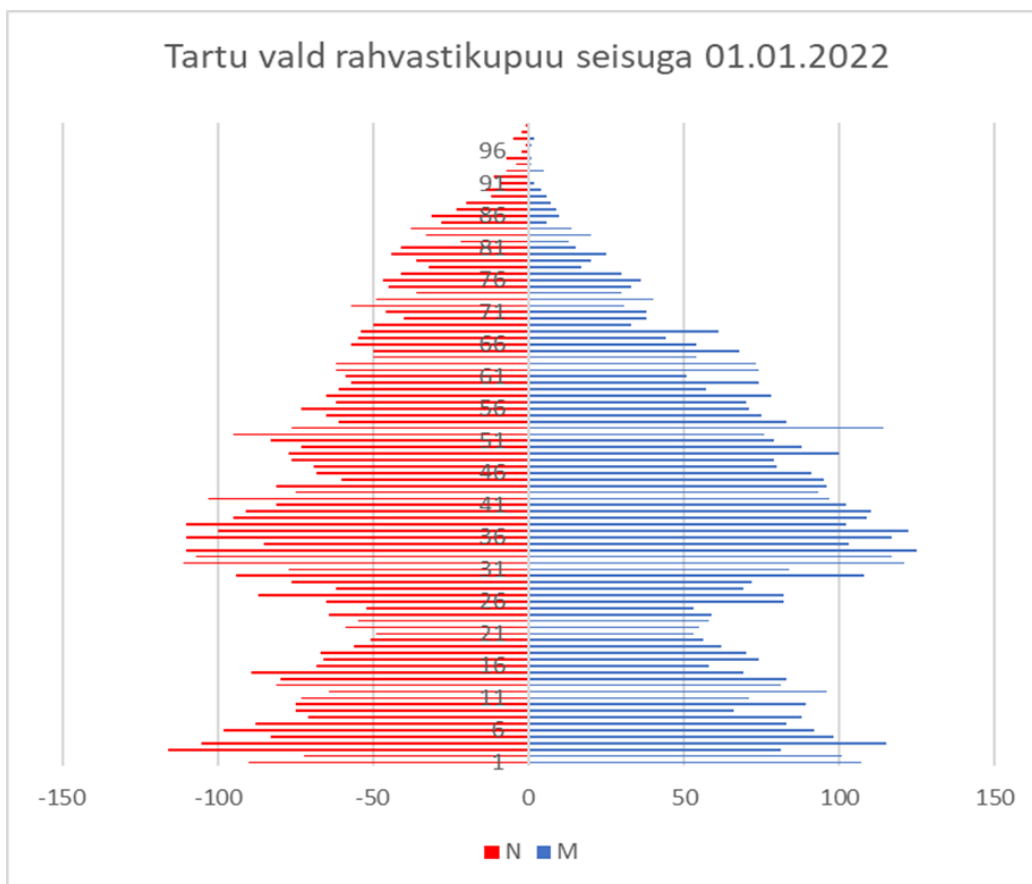
Valdavalt toimub elanike juurdekasv mehaanilise iibe arvelt. Tartu valla loomulik iive on püsinud viimase viie aasta jooksul suhteliselt stabiilselt positiivne (Joonis 2). Suurima elanike juurdekasvuga piirkonnad on Tartu linna lähedased piirkonnad Raadi alev, Vahi alevik ja Kõrveküla alevik. Valginnastumise protsessi jätkumise tulemusena valitakse elukohta linna lähedastes piirkondades kinnisvara hinna või maalisea elukeskkonna tõttu. Kuna Tartu valla linnalähialadel on piisavalt

arendamata või arendamisel maad, on eluruumide rajamise intensiivsus suhteliselt suur. Sellest tulenevalt võib prognoosida elanike arvu jätkuvat kasvu.



Joonis 2 Tartu valla loomulik iive perioodi 2016-2021

Tartu valla elanikkonna vanuselises struktuuris domineerivad 25-45 aastased ja sellest tulenevalt järgmine põlvkond 0-10 aastased. Vanim elanik Tartu vallas oli 01.01.2022 seisuga 1922. aastal sündinud naine. Arvestades laste ja noorte suhteliselt suurt osakaalu tuleb arvestada suure lasteaiakohtade ja koolikohtade vajadusega. Aktiivses tööeas olevate inimeste suur hulk toob kaasa vajaduse töökohtade järele elukoha läheduses (Tartu vallas) või intensiivse pendelrände Tartu valla ja Tartu linna vahel. See omakorda nõuab kiireid ühendusteid ja kvaliteetseid ühistranspordi lahendusi.



Joonis 3 Tartu valla rahvastikupuu seisuga 01.01.2022

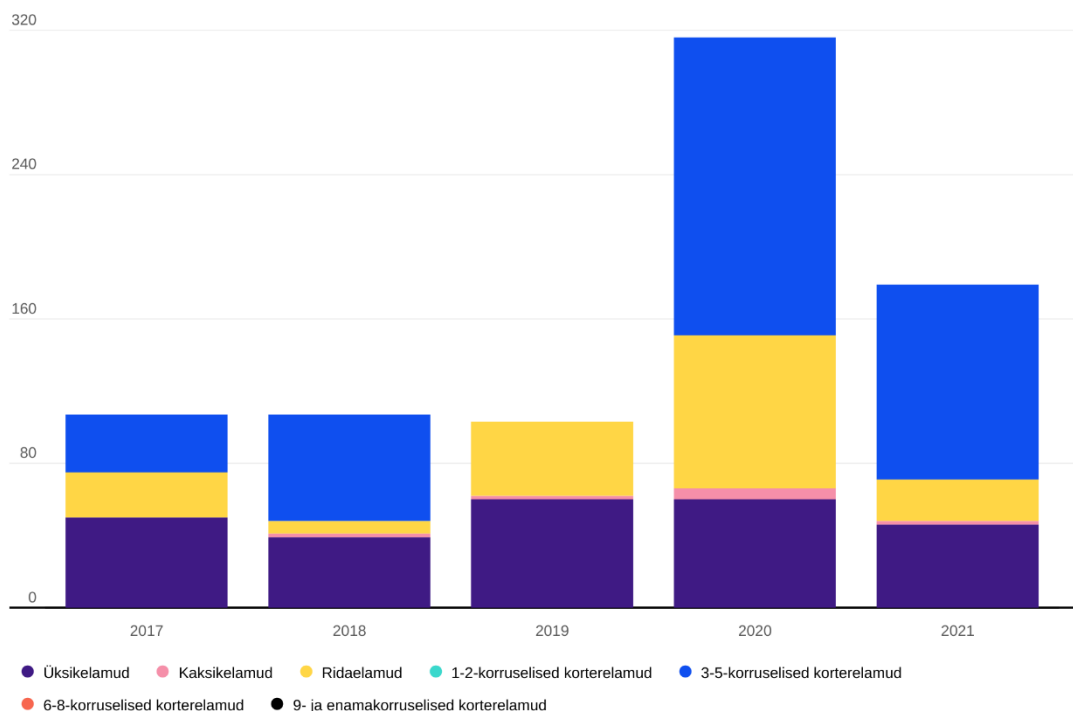
Elamumajandus

Rahvaarvu kasvuga on otseselt seotud elamumajanduse areng vallas. Eluruumide ehitamine demonstreerib nii elanike võimekust kui ka piirkonna üldist võimekust, samas esitab suured väljakutsed sotsiaalse infrastruktuuri (kodulähedased haridusasutused) kui tehnilise infrastruktuuri (sh teed, vesi ja kanalisatsioon jms) väljaehitamiseks.

Kui aastatel 2017-2019 võeti igal aastal Tartu vallas kasutusele ligikaudu 120 uut eluruumi, siis alates 2020. aastast on uute eluruumide kasutuselevõtt ületanud 170 piiri. Üksikelamute kasutuselevõtt on olnud stabiilselt 40-60 eluruumi juures, kuid oluliselt on kasvanud korterelamute arendamine. Kortерelamutes on lisandunud viimase kolme aasta jooksul igal aastal enam kui 100 uut eluruumi. Ka ridaelamute arendamine on kasvutrendis (Joonis 4).

Kasutusse lubatud eluruumide arv elamu tüübi järgi | Tartu vald, 2017–2021

Allikas: statistikaamet, ehitisregister

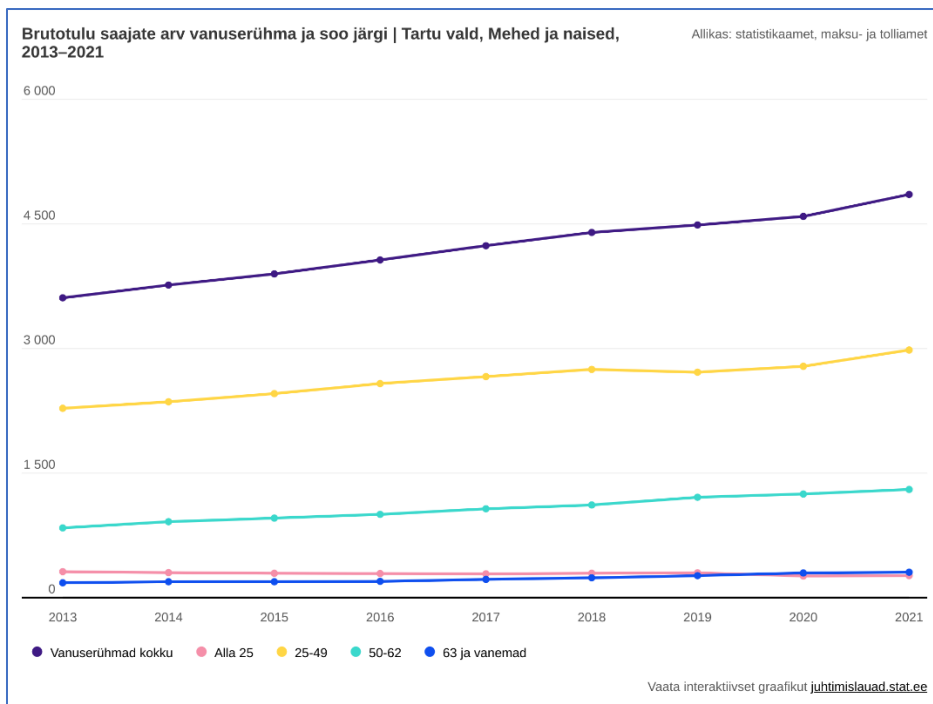


Vaata interaktiivset graafikut juhtimislaud.stat.ee

Joonis 4 Kasutusse antud eluruumide arv elamu tüübi järgi (allikas Statistikaamet)

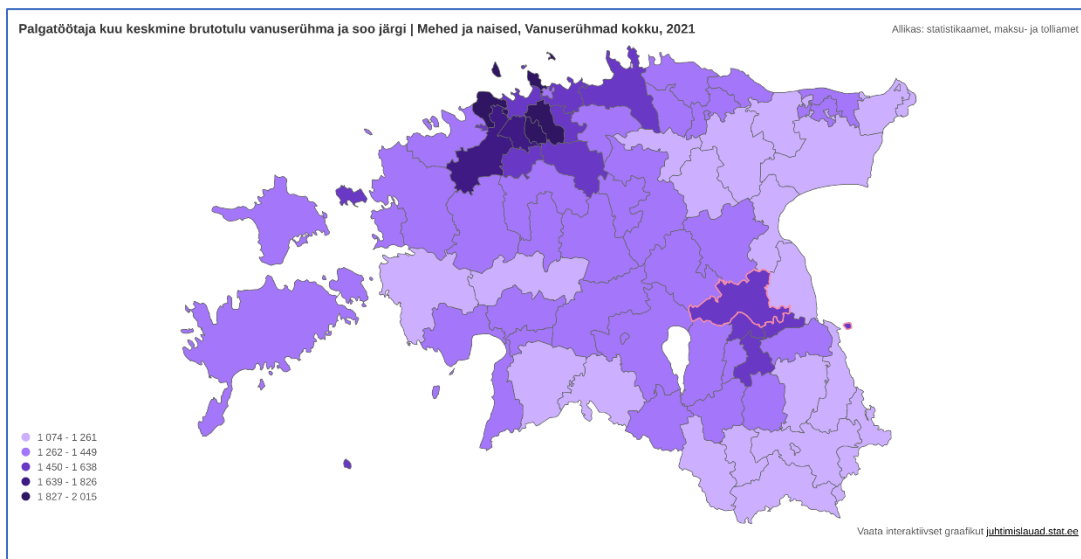
Valla majanduslik võimekus

Tartu vallas oli 2021 aastal 4856 brutotulu saajat (joonis 5). See moodustab ca 45% kogu elanikkonnast. Peamise tulusaajate vanusegrupi moodustavad 25-49 aasta vanused. Kuivõrd see vanusegrupp on Tartu vallas ka kõige suurem, on vallaelanike ja sellest tulenevalt ka kohaliku omavalitsuse majanduslik suutlikus suhteliselt hea.



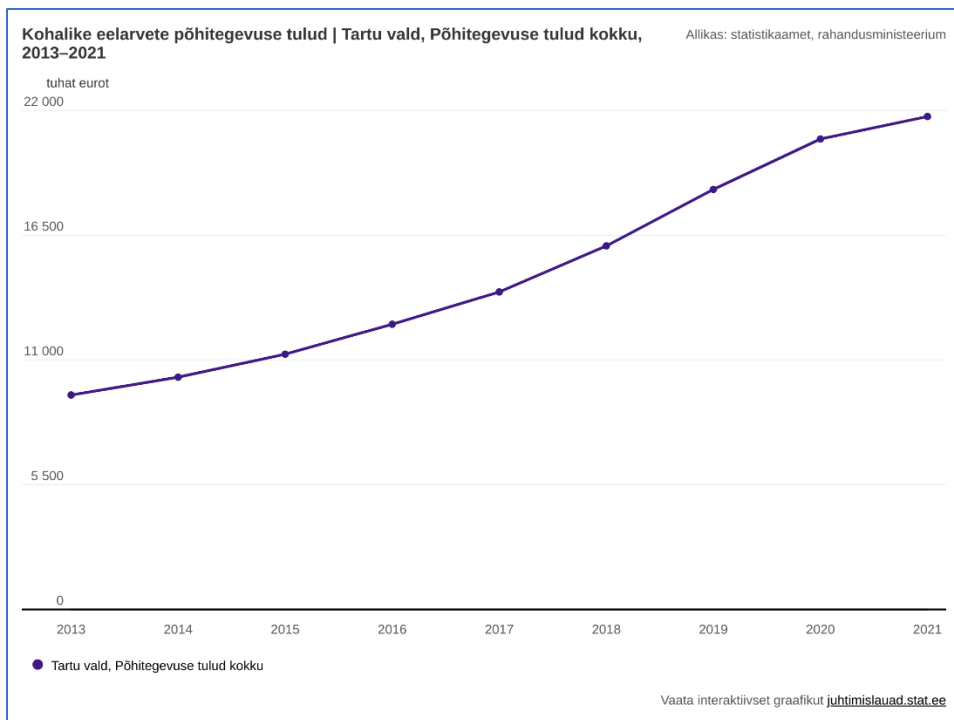
Joonis 5 Brutotulu saajate arv Tartu vallas perioodil 2013...2021 (allikas Statistikaamet)

Keskmine brutopalk Tartu vallas oli 2021 aastal 1521 eurot. Selle näitajaga on Tartu vald Eesti kohalike omavalitsuste võrdluses üle keskmise (Joonis 6).



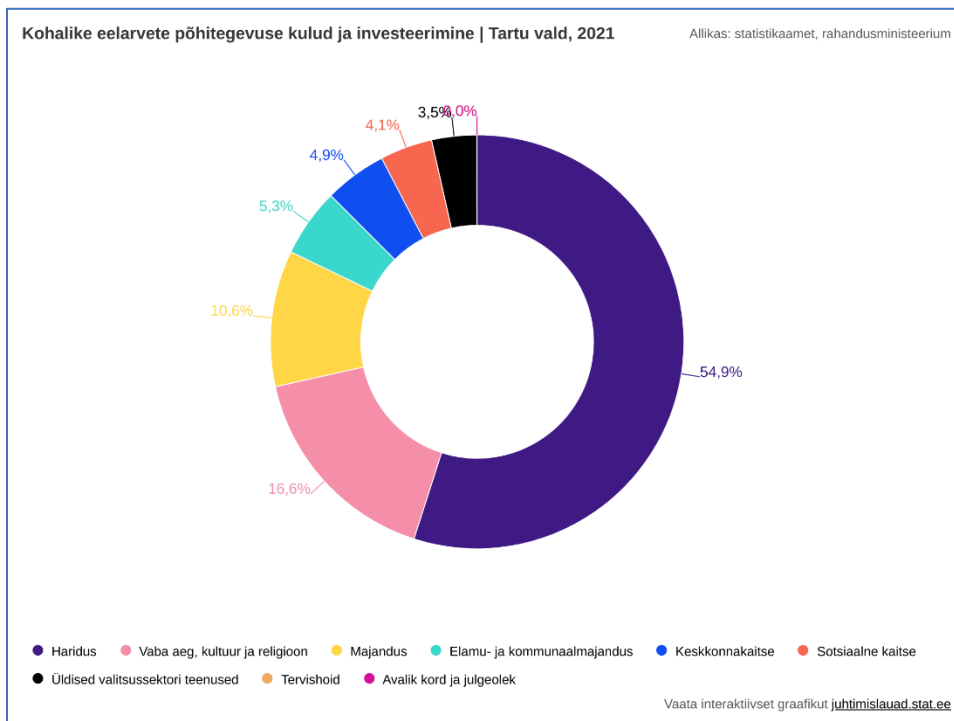
Joonis 6 Palgatöötaja keskmine brutotulu Eesti omavalitsustes (allikas Statistikaamet)

Brutotulu suurus ja aktiivses tööeas rahvaarvu kasv mõjutavad otseselt kohaliku omavalitsuse eelarve tulusid. Tartu valla põhitegevuse tulud on alates praegustes piirides Tartu valla moodustamisest 2018. aastal kasvanud 16 miljoni euro tasemelt 21,7 miljoni euroni (Joonis 7).



Joonis 7 Tartu valla eelarve põhitegevuse tulude suurus perioodil 2013-2021.

Põhitegevuse kuludest valdava osa (55%) moodustavad kulutused haridusele. Vaba aja ja kultuuri valdkonna kulud moodustavad 17% ning majanduskulud 11% valla tegevuskuludest. Täpsem jaotus toodud alloleval joonisel 8.



Joonis 8 Tartu valla eelarve põhitegevuse kulude jaotus valdkondade kaupa aastal 2021 (allikas Statistikaamet).